

COSTACHE NEGRI SCRISORI CĂTRE C. ROSETTI-TEȚCANU

de PAUL PĂLTĂNEA

Sînt greu de precizat, din lipsa documentelor, împrejurările în care C. Negri l-a cunoscut pe C. Rosetti-Tețcanu¹. Nu este exclus ca Negri să-l fi întîlnit pe Rosetti-Tețcanu în perioada 1 septembrie 1894—aprilie 1850, cînd Negri este membru al Divanului Apelativ și stă mai mult la Iași², sau după august 1852, cînd Josefina, fiica lui Negri, se căsătorește cu Vasile Romalo, cumnatul lui C. Rosetti-Tețcanu³. Prilejuri au putut exista și după 3 noiembrie 1854, cînd Negri este numit „șef” (ministru) al Departamentului Lucrărilor Publice⁴ și rămîne vreme mai îndelungă la Iași. Dacă nu s-au cunoscut într-unul din momentele amintite mai sus, atunci sigur au făcut cunoștință după 1 iulie 1856, cînd Negri se stabilește la Tîrgu Ocna⁵.

Înclinăm, totuși, să credem că s-au întîlnit cu mult înainte de mutarea lui Negri la Tîrgu Ocna, căci a trebuit să treacă mai multă vreme, cu dese mărturisiri de afecțiune și bună credință pentru nevoile poporului român, ca Negri să recunoască, în scrisoarea din 26 septembrie 1857, că C. Rosetti-Tețcanu îi este „între cei mai de aproape ai miei buni și vrednici prieteni”.

1 Pentru biografia și activitatea lui politică, vezi R. Rosetti, *Costachi Rosetti-Tețcanu, 1814—1879*, în *AARMSI*, s. III, tom. XIX, 1937, p. 237-248; Idem, *Familia Rosetti*, I. București, 1938, p. 214-221; Constantin Th. Ciobanu, *Costache Rosetti-Tețcanu*, în *Ateneu*, 21, 1984, nr. 3, p. 5; nr. 4, p. 10; nr. 5, p. 14; Paul Păltănea, *Note la biografia lui Costache Rosetti-Tețcanu*, în *Carpica*.

2 Paul Păltănea, *Viața lui Costache Negri*, Iași, 1985, p. 109.

3 Vasile Romalo este fiul lui Gheorghe și al Mariei Rosetti, soră cu Elena Cuza, fratele Eufrosinei Romalo (1821—1865) cea de a treia soție a lui C. Rosetti-Tețcanu.

4 P. Păltănea, *op. cit.*, p. 118.

5 În condițiile „zdelcăi” din 3 mai 1856, prin care vinde moșia Minjina lui Hristodor Alexandri din Galați, se precizează că Negri poate păstra „casa boic-rească” pînă la 1 iulie (P. Păltănea, *Noi contribuții la biografia lui Costache Negri*, în *Danubius*, II-III, 1969, p. 145). Într-o scrisoare din 22 noiembrie 1856 către I. Ghica, expediată din Tîrgu Ocna, Negri preciza: „car voilà quatre mois que je ne vois personne, ne sais rien, et je ne veux rien savoir, me trouvant parfaitement bien de cette monotone tranquillité d'Okna” (C. Negri, *Scrieri*, Text ales... de Emil Boldan, II, București, 1966, p. 69). Nu se cunosc, deocamdată, amănunte despre cumpărarea casei de la Tîrgu Ocna, dar nu este exclus ca să fi fost îndemnat de Răducanu Rosetti, pe care nu o dată l-a vizitat la moșia de la Căiuți, de lîngă Tîrgu Ocna.

Coropondența lui Negri, după scrisorile păstrate, începe anul 1857, ca și cea a lui C. Rosetti-Tețcanu, pe care o vom publica cu al prilej, cu referiri directe la mișcarea unionistă din timpul alegerilor pentru Adunarea ad-hoc. Tocmai acest fapt ne îndeamnă să credem că schimbul epistolar a fost activ și în anii 1855—1856, când Negri și C. Rosetti-Tețcanu sînt preocupați de intensificarea propagandei unioniste.

Scrisoarea lui Negri din 26 septembrie/7 octombrie 1857 completează prin mărturisirea acestuia că nu se simte îndestul de competent și vrednic a îndeplini funcția de vicepreședinte al Adunării ad-hoc, seria mărturiilor despre nedeazămintă lui modestie și ne reamintește de permanenta lui dorință de a rămîne „în rîndul simplilor slujbași ai țării”.

Se cunosc, din scrisoarea lui Negri către V. Alecsandri, datată 2 decembrie 1858, aprecierile pe care le face asupra Convenției de la Paris din 7/19 august, 1858 „mi se pare foarte restrînsă în privința legii electorale. Mulți, prin asprimea zisei legi, se află înlăturați din drepturile țării, dintre care și eu unul”⁶. Cu toate acestea refuză să-și procure, pe alte căi, venitul prevăzut de lege, neacceptînd „bunăvoînța” unor „prieteni”, care ar fi dorit să fie ales domn. Alte amănunte asupra acestei atitudini a lui Negri găsim și într-o scrisoare trimisă lui C. Rosetti-Tețcanu la 29 noiembrie/10 decembrie 1858. Explicațiile pe care le dă Negri asupra comportării sale sînt determinate, se pare, nu atît de o epistolă pe care o primise de la Tețcanu, care nu s-a mai păstrat, oît de insistențele altora, care-l „tot amărăsc cu scrisori de la Iași prin care mi să zice că mă acuză unia de indiferență, unia de o adîncă diplomatică, alția de o ascunsă și mare ambiție”.

Negri nu aflase, probabil, la această dată, de hotărîrea lui V. Alecsandri, C. Rosetti-Tețcanu, M. Costache-Epureanu și Lascăr Rosetti de a-i face un legat, cedîndu-i dreptul de proprietate asupra moșiilor Pătrășcani și Tețcani, județul Bacău⁷. Negri nu-l va accepta pentru că, așa cum îi scrie prietenului de la Tețcani, nu va căuta să-și creeze „drituri sau să calicesc agiutoruri iconomicoasă de la prietenii mei — aceasta pentru cine mă cunoaște este ușor de înțales, că nu să potrivește nici cu caracterul meu, nici cu viața mea trecută” Negri a avut, fără îndoială, dreptate, căci, după un an, Alecsandri îi va cere să anuleze acest legat printr-o hotărîre judecătorească. Solicitare respinsă de Negri, pentru că, după propria lui mărturisire, „ar însemna să mă expun unui nou scandal și unei publicități care mi-ar fi și neprielnică și cu totul neplăcută”. Refuz care l-a iritat, pentru moment, pe Alecsandri⁸.

După plecarea lui Negri la Constantinopol, ca agent al țării, inițiativa, în continuarea schimbului epistolar, îi aparține lui C. Rosetti-Tețcanu,

6 C. Negri, *Scrieri*, I, p. 164-165.

7 Marie Bogdan, *Autrefois et aujourd'hui*, Bucarest, 1929, p. 212-215; P. Păltănea, *Viața lui Costache Negri*, p. 169. După o altă versiune provenind de la D. Bolintineanu, V. Alecsandri, L. Rosetti și C. Rosetti-Tețcanu i-ar fi cedat fiecare câte un venit de 1000 de galbeni (*Dimbovița*, I, nr. 28, 14 ianuarie 1859, p. 110).

8 C. Negri, *Scrieri*, I, p. 166-167; V. Alecsandri, *Coropondență*. Ediție îngrijită de Marta Anineanu, București, 1960, p. 190-192; G. C. Nicolescu, *Viața lui Alecsandri*, București, 1975, p. 293-294.

fie pentru a-i cere sfaturi menite să-l ajute în dezlegarea zbuciumatei sale vieți familiare (nempăcările cu cea de a treia soție, Eufrosina Romalo), fie pentru a-i împărtăși nemulțumirile sale, față de felul în care se desfășura, mai ales la Bacău, viața politică.

Dintre epistolele pe care Negri i le-a trimis lui C. Rosetti-Tețcanu, ca răspuns la misivile acestuia despre „nedreptăți și abuzuri“, nu ni s-a păstrat decît cea din 17/29 noiembrie 1860, o admirabilă lecție de înțelegere a anilor de început ai domniei lui Cuza Vodă. Fără a-l elogia pe domnitor și politica lui reformatoare, Negri îi vorbește prietenului său de „progresul“ existent în țară și care nu poate fi contestat. Dacă s-ar fi gîndit care era starea țării după ce a ieșit „din gunoiul de veacuri a fanarioților“, sau chiar după „epoca lui Ioan Sturza“, ar fi constatat cu ușurință, că „tot sîntem mult mai bine acum“. Sesizînd că insatisfacțiile lui Rosetti-Tețcanu proveneau din conflicte personale, pentru că în nici una dintre scrisori nu-i sînt prezentate lui Negri probleme de fond, puncte de vedere noi asupra unor proiecte de legi, acesta îl mai sfătuiește să nu confunde „persoanele cu țara“. Ca o ultimă recomandare îi mai scrie : „Răbdare, deci, și unde să zmîncește inima prea înainte cu dorințele, să o mai oprim cu mintea și cu sînge răce să judecăm cum trebuie a fi judecat poziția noastră de tranziție de astăzi“.

Correspondența lui Negri cu C. Rosetti-Tețcanu, ale cărei idei mai importante le-am avut în acest comentariu, îmbogățește, cu o sumă de amănunte neștiute pînă astăzi, cunoașterea vieții publice și private a celor doi prieteni, patrioți destoinici, devotați cauzei de emancipare politică și socială a poporului român.

I

1857 august 29/10 septembrie, Iași, C. negri către C. Rosetti-Tețcanu. Telegrafiază rezultatul alegerilor olerului din Iași pentru Adunarea ad-hoc.

3/heures/ 30 ap/rès midi/
Iași, 10 sept/embrie/ 1857

COSTACHE TEȚCANU

Bacău

Diaconul l-au pus șeful său, fără știrea nemerui, căci noi vrem pe cel vechiu cu greutate, dar vom stărui. Aleși doi Scribani¹, Miclescu².

NEGRI

TELEGRAMĂ

BARSR., S. 25 (1)/DCXLVIII

¹ Neofit Scriban (1808—1885), profesor la Seminarul de la Socola (1848—1862). A fost locțiitor de episcop la Episcopia Argeșului în 1862. A combătut, în 1861, împreună cu fratele său Filaret, proiectul de lege pentru alegerea mitropoliților și episcopilor. Filaret Scriban (1811—1873), profesor la Academia Mihăileană și la Seminarul de la Socola. Referindu-se la propaganda unionistă desfășurată de

Neofit Scriban, Kogălniceanu scria că este izvorită din cea mai curată inimă de patriot“ (*Steaua Dunării*, II, 1856, nr. 28, p. 112). La 5/17 iulie 1857, Filaret Scriban și Calinic Miclescu au declarat că nu participă la primele alegeri, pentru că în pregătirea listelor electorale „s-au urmat lucrări împotriva firmanului imperial și a Tratatului de Paris“ (*Acte și documente relative la istoria renașterea României*, București, 1890, p. 134-135). La 21 august 1857, Neofit Scriban a cerut înscrierea în listele electorale (*Documente privind Unirea Principatelor*, I, 1961, p. 149-150. Alegerea deputaților clerului a a vut loc în ziua de 29 august/10 septembrie (*Acte și doc.*, V, p. 534, 570. Vezi și Scarlat Porcescu, *Contribuția clerului ortodox român la înfăptuirea Unirii Principatelor*, în *Mitropolia Moldovei și Sucevei*, LV, 1979, 1-2, p. 13-14, 17, 21.

2 Calinic Miclescu (1822—1886). La data alegerilor era egumen al mănăstirii Slatina. În 1863 este numit locțiitor de mitropolit la Mitropolia Moldovei și în 1865 este numit titular. În 1875 a fost ale mitropolit primat.

II

1857 septembrie 4/16, Iași. C. Negri către C. Rosetti-Tețcanu. Îl înformează că prețul grîului este în creștere.

6 h/eures/ 5 m/inutes/ après midi
Iași 4 sept/embrie/ 1857

COSTACHI TEȚCANU

Otel Jorj Bacău

Grîul s-au suit în parte¹. Curînd se va sui mai mult. Hristea vră să pornească să-l vîndă la Galați, dar nu știe pe cînd.

NEGRI

TELEGRAMA
BARSR., S. 18/LXVI

1 Se referă la creșterea prețului grîului.

III

1857 septembrie 26/octombrie 7, Iași. C. Negri către C. Rosetti-Tețcanu. Aflînd că unii din prietenii săi, printre care se afla și C. Rosetti-Tețcanu, doresc să-l propună vicepreședinte al Adunării ad-hoc, îi scrie că nu poate primi o asemenea însăroinare.

Ieși, 26 septembrie 1857

CUCOANE COSTACHE,

Auzînd cum că cîțiva prieteni ai miei vroesc a mă propune de candidat la vițe-prezidenție¹, apoi iată că vin prin aceasta a-ț/i/ mărturisii curat că nu mă simt îndestul competent și vrednic a îndeplini cum să cuvine o asămînea misie. Totodată mult mai plăcut im/i/ este a rămîne încă cum sînt, cu toți prietenii ce am dobîndit de atîta îndelungat timp, decît a mă supune la o cercare, care eu cel dîntăi sînt a recunoaște că

nu are pentru ce să-mi/ fie mie favorabilă din parte-le. Deci ca unul ce te număr între cei mai de aproape ai miei buni și vrednici prieteni, rogu-te a te sili nu numai însuși a înțelega cu înțelegere cele ce scriu aice, decât asemenea a încredința despre ele și pe ceilalți ai noștri prieteni ce sînt ide/e/a aici întâi însămnată, arătîndu-le recunoscătoarele mele mulțămiri pentru fala la care vror să mă urce, precum și că sînt mult mai la locul meu în rîndul simplilor slujbași ai țării, decât în acela al căpiteniilor.

Bun prietin

C. NEGRI

BARSR., S. 25(8)/DCXLVIII

1 Ceilalți prieteni ai lui Negri, care intenționau să-l aleagă vicepreședinte, nu ne sînt cunoscuți. Scrisoarea lui Negri a rămas fără de urmare, căci în ședința din 4/16 octombrie 1857 a Adunării ad-hoc a fost propusă candidatura lui Negri, alături de cea a lui C. Hurmuzachi. La primul scrutin nici unul dintre candidați nu a obținut majoritatea regulamentară: Negri 39 de voturi, Hurmuzachi 31. La al doilea scrutin, Negri este ales vicepreședinte cu 51 de voturi (*Buletinul ședințelor Adunării ad-hoc a Moldovei*, Adaos la Suplement la nr. 2, 7 octombrie 1857, p. 4; *Documente privind Unirea Principatelor*, II, București, 1959, p. 258-259; Dan Berindei, *Contribuții la istoricul Divanului Ad-hoc din Moldova. Protocoalele lui Baragnon*, în SCS, *Istorie*, Iași, X, 1959, 1-2, p. 145). Anunțînd contelei Walewski, ministrul de externe al Franței, desemnarea lui Negri ca vicepreședinte, Place, consulul Franței la Iași, spunea despre acesta că este „unul din oamenii care au în această țară reputația cea mai bună și cea mai meritată” (*Acte și doc.*, V, p. 730). La 4/16 noiembrie, conform art. 13 din regulamentul Adunării, Negri este reales vicepreședinte cu unanimitate de voturi (*Buletinul ședințelor*, nr. 9, 5 noiembrie 1857, p. 1; P. Păltănea, *Viața lui Costache Negri*, p. 157, 160).

IV

1858 noiembrie 29/decembrie 10, Iași. C. Negri către C. Rosetti-Tețcanu. Îi prezintă motivele pentru care nu mai poate participa la viața politică.

29 noiembrie 1858, T/irgu/Ocna

IUBITE PRIETENE CUCOANE COSTACHE,

Ți-aș fi răspuns ieri cu jandarmul ce me-au adus plicul, dacă acesta nu me-ar fi stat la fereastră, ca în spinare, ca să-i dau adevărîță să să pornească mai de grabă. Din norocire că ave/a/m vro două cărți scrisă gata pentru leși, care i le-am și dat de s-au dus. Aș fi dorit mult să te văd și ca unui bun prietin și rar moldovan ce ești, să-ți ecsplc indiferența netălmăcîtă ce mi să impută în trebile politice de astăzi/ prin îndărăpnica mea/ neclintire de la Ocna¹. Prin convenția de la 19 august² m-am văzut lipsit de toate drepturile politice într-această țară³. Căci din nenorocire nu pot dovedi legal și cinstit nici 100 galbeni⁴ venit în pămînt, nici 400, nici 6000.

Prin urmare, spre a face parte de vre un comitet sau vreo altă adunare politică, im/i/ trebuie a mă răzăma pe o temelie, pe un drit, care

aceste după cum ți-am arătat mai sus *im/i/* lipsesc. Și lasă că nu aș fi avut nici un curaj a lucra, dară lucrările mele, lipsite de temelie, nu ar fi avut o tărie. Și s-ar fi redus rolul meu 'ca un liude pintre călărași⁵, cum este vorba ce/a/ veche moldovenească.

Pe de altă parte să alerg ca un Hurmuzaki⁶ la documente minciunoasă și provizorii, spre a-m/i/ crea drituri sau să calicesc agiutoruri iconomicoasă de la prietenii mei — aceasta pentru cine mă cunoaște este ușor de înțeles, că nu să potrivește nici cu caracterul meu, nici cu viața me/a/ trecută.

Și chiar acum de ți-le scriu aceste/a/, este că listele fiind închiete, nu mai am grijă despre vreo asupreală a numeroșilor mei prietini⁷, căroră așăminea ca și Dumitale am tăcut aceste încungiuări.

Datoria, me-am făcut — am prețăluit niște avere ce am la Galați giudecătorește⁸ și nu mi-au scos-o mai sus de 3000 galbeni⁴. Am plecat capul înaintea neputinții, cu nădejdea că să mai află într-această țară, și fără mine, îndestui bărbați care vor ști a prețui ce/a/ mai critică și primejdioasă epocă de criză în care intrăm în curînd și ca și mine, durîndu-i inima, vor lucra pentru țară ca pentru o maică a lor.

Am plecat capul zic, înaintea neputinții — dar cu deajunsă scîrbă în suflet — ca, după cite mult, puține, ce mi s-au dat și mie a pute/a/ face pentru această patrie, în care figurează străbunii mei de trei veacuri și jumătate⁹, după uricele ce încă păstrez — să mă văd depărtat din drepturile ei. Și pentru ce? Pentru că nu am de agiuși bani! Vei înțelege și Dumneata că trebuit să-m/i vie scîrbă și otravă la suflet. Și că purtarea me/a/ nu este indiferință ci neputință.

În așa fel te rog să mă giudeci și Dumneata, căruia le scriu aceste/a/ ca ele numai pentru Dumneata să rămîie. Și fiindcă datoresc ecplicații acelora pe cari-i stimez ca de ispravă și drepti din inimă moldoveni și pe care îi iubesc ca buni ai mei prietini.

Aceste/a/ sînt frate, descoperitele secrete ale purtării mele și oricine giudeci-mă cum i-a plăcea/a/, — vorbile lumii nu se pot a opri a-și ave/a/ cursul lor. Căci mă tot amărăsc cu scrisori di la Iași prin care mi să zice că mă acuză unia de indiferență, unia de o adîncă diplomatică, alția de o ascunsă și mare ambiție¹⁰. Lasă vă vom vede/a/ și aceasta de pe urmă în ce cerc răstrîns să mărginește.

Dar iată o lungă scrisoare care este vreme/a/ de sfîrșit. Deci spre revedere cînd te vor mai slobozi trebile alegerilor. Iar păr/ă/ atunce/a/ ca totdeauna îți rămîn frate și bun prietin.

C. NEGRI

BARSR., S. 25(2)/DCXLVIII. Anexă plic cu adresa: Cuconulul Costachi Roset-Tețcanu. La Bacău.

1 După Încheierea lucrărilor Adunării ad-hoc, 21 decembrie 1857/2 ianuarie 1858, Negri se reîntoarce la Tîrgu Ocna. Revine la Iași în jurul datei de 14/16 februarie 1858, cînd împreună cu C. Catargiu, P. Mavrogheni, I. Ghica, D. Rallet și A. Panu adresează caimacamului N. Vogoride un memoriu în legătură cu o sumă de răstălmiciri¹ și „vuetă clivitoare“ referitoare la condițiile în care Banca Națională a Moldovei preluase concesiă în timpul domniei lui Grigore Al. Ghica (*Gazeta de Moldavia*, XXX, nr. 14, 17 februarie 1858, p. 53; *Idem*, nr. 16, 24 februarie 1858, p. 62; *Buletin. Foae oficială*. XXVI. nr. 16. 23 februarie 1858, p. 61).

I. Ionescu de la Brad îi scrie lui I. Ghica, la 8/21 aprilie 1858, că „Banca Moldovei au suspendat plățile și amicii lui Ghica Vodă : Negri, Rallet, Mavrogheni se apără de a fi luat o sută de mii galbeni rușet” (V. Slăvescu, *Correspondența între I. Ionescu de la Brad și I. Ghica, 1846-1874*, București, 1943, p. 161). La 8/20 aprilie Negri îi scrie, din Iași, lui I. Ghica : „Părăsesc Iașii la sfârșitul lunii și plec la Ocna, unde mi-am ales domiciliul” (C. Negri, *Scrieri*, II, Text ales... de Emil Boldan, București, 1966, p. 107 ; P. Păltănea, *Viața lui Costache Negri*, p. 164-165.

2 Convenția semnată la 7/19 august 1858, la Paris, de reprezentanții celor șapte puteri garante, privind reorganizarea „definitivă” a Principatelor Române.

3 Publicarea textului Convenției și a legii electorale, lipsită complet de un fenomen democratic, a pricinuit în Principate un puternic val de nemulțumiri. Nicolae Sutu, de pildă, aprecia Convenția ca „o operă hibridă care, chiar ca formă de tranziție, nu era născută viabilă ; de asemenea, departe de a veni în ajutorul organizației Principatelor, ea n-a făcut decât să complice o situație dintre cele mai delicate” (*Mémoires du prince Nicolas Soutzo, grand-loge de Moldavie 1798—1871*, publiés par Panaloti Rizos, Vienne, 1899, p. 338). Chiar și consulul Place recunoștea, la 23 septembrie/5 octombrie, că datorită legii electorale revine la putere „acel vechi spirit boieresc” (*Documente privind Unirea Principatelor*, VI, București, 1980, p. 168). I. Ghica, scriindu-și lui Negri, la 10/22 august, subliniază caracterul reacționar al legii electorale : „Iată-te proletar, bătrînul meu, după ce ai fost cetățean, ministru și chiar la un moment aproape caimacam” (BARSR., S. 22(9)/LXV). Place mai subliniază, într-un alt raport, că în țară există, față de Convenție, „o oarecare ostilitate” întreținută, în măsură egală, de marea boierime, ca și de burghezie a cărei participare la alegeri fusese mult limitată (*Acte și doc.*, VII, p. 630). Referindu-se la legea electorală *Zimbrul și Vulturul*, scria că este o lege „ce e departe de a fi îndestulătoare pentru cerințele neapărate și dorințele exprimate în unanimitate de țeara întreagă” (nr. 38, 22 decembrie 1858, p. 1).

4 În text este semnul

5 liude : contribuabil, birnic. Expresie folosită de Negri se referă la cel înrolat la călărași, care, neavînd cal, era nevoit să alerge pe jos.

6 Negri se referă la intervențiile făcute de Constantin Hurmuzachi în legătură cu donația pe care l-a făcut-o cumnatul său Gheorghe Sturdza : a treia parte din moșiile Dulcești și Bărboși (*Acte și doc.*, VII, p. 837-839).

7 Din „asupreala” făcută, prin corespondență, de diverși prieteni pentru a reveni la viața politică, știm de o scrisoare a lui V. Alecsandri, care nu s-a păstrat, trimisă înainte de 30 octombrie 1858, cînd Negri îi expediază acestuia eun fel de document „care lămurește „hotărîrea ea neastrămutată în toate cazurile” (C. Negri, *Scrieri*, I, p. 161). Vasile Sturdza, cumnatul lui Negri, îi scrie, la 6/18 octombrie : „Cum poți tu deci să tăgăduiești necesitatea de a veni, cel puțin pentru cîteva zile, să încerci să aduni, să reunești pe toți care ar fi cu putință, să ne sfătuiți cu toții asupra ceea ce ar fi de făcut. Tu știi cît ești de iubit și respectat”. Zulfia Sturdza, sora lui Negri, insistă și ea, în aceeași scrisoare, rugîndu-l pe Negri să înțeleagă că „trebuie neapărat să vină pentru cîteva zile, este de mare urgență” (BARSR., S. 9 (3)/LXVII, *Documente privind Unirea Principatelor*, III, p. 430-431). După cum se știe, Negri nu a dat curs acestor insistențe.

8 La 27 august 1858, C. Negri a cerut Judecătoriei ținutului Covurlui să-i „prețaluiească” locurile din Galați situate pe „șoseaua Poștii” (astăzi strada Mihai Bravu), unul ce-l avea „cumpărat de demult”, două cumpărate de la hatmanul Alecu Aslan și alte două de la prințul Iancu Ghica. La 29 mai 1852 cumpără un loc în mahalaua sîrbească” (P. Păltănea, *Noi contribuții în biografia lui Costache Negri*, în *Danubius*, II-III, 1959, p. 146). Probabil că, între timp, locul din „mahalaua sîrbească” a fost vîndut. Cele cinci locuri, amintite mai sus, au fost „prețaluite” la 3000 de de galbeni (ASG., *Tribunalul Covurlui*, Transport, Iași, 1859, dos. 124, f. 3).

9 Negri se referă, probabil, la vornicul Negrea din vremea domniei lui Alexandru cel Bun, despre care amintește în scrisoarea trimisă lui V. Alecsandri la 29 februarie 1872 (C. Negri, *Scrieri*, I, p. 232). Acest vornic Negrea nu are nici o legătură cu neamul lui C. Negri (P. Păltănea, *Viața lui Costache Negri*, p. 8).

10 Vezi nota 7.

V

1860 noiembrie 17/29, Tîrgu Ocna. C. Negri către C. Rosetti-Tețcanu. Nu a putut veni la Tețcani și peste trei zile pleacă la Constantinopol. După ce-și va termina misiunea pentru care a fost trimis, se întoarce imediat în țară. Îl îndeamnă să fie mai drept în judecățile pe care le face asupra domniei lui Cuza Vodă.

17 noiembrie 1860, Ocna

PRIETINE CUCOANE COSTACHE

Scrisoarea ce me-ați scris la Iași nu am primit-o, dar vă înștiințez că muștereu pentru Tisăști¹ este Cucoana Zmaranda Sturza² cu casele de la Copou care vre/a/ să întrebuițeze zestrea în bani a ficii D/umi/sale în cumpărare de pămînt. Cu Dumneei nu veți ave/a/ nici o supărare la vînzare, căci bani are și-i și foarte înțeleaptă. Im/i/ pare însă rău că v-ați hotărît a vinde moșia, căci eu tot cred că în așa apropiere de ocnă e/a/ va ave/a/ în curînd și pre/a/ folositor viitor, de vreme că ocnilor au a să lua pe sama Ocîrmuirii și că drumul de fier cel mult piste doi ani are a fi făcut și gătit mai întăi de la Ocna cătră Galați³.

Nu am putut să viu la Tețcani din pricina vremii cei răle, și-m/i pare foarte rău. Peste trei zile mă pornesc la Constantinopol⁴, de unde, dacă voi trăi, vreau numaidecît a mă-ntoarce la vara viitoare, pentru a rămîne/a/ în țară, căci m-am săturat de izolarea în care mă aflu acolo și vreau totodată să mă ocup să-m/i/ fac o căsuță⁵ care să știu că este a me/a/, măcar cît de proastă să fie. Mă apucă vrista înainte și m-am săturat de a tot fi cu șatra cînd ici, cînd cole/a/, și vroiu a mă odihni, de struncinările ce am pătimit, undeva unde să pot zice că sînt la mine. Domnul știe însă dacă im/i/ va fi dat să îndeplinesc această dorință, căci : l'homme propose et Dieu dispose.

Vreau numai a săvîrși oarecare lucrări începute la Constantinopol și aqiutîndu-mi Dumnezău să le văd eșite la capăt, apoi nu mai șad acolo, măcar pentru orișice.

Mă aflu la Bacău cînd au venit poronca de triümetirea la mănăstire a celor trei boieri. Pe C/ucunul/ Gheorghe Botez⁶ îl pînde/a/ un jandarm chear cînd să afla în odaea me/a/ fără ca să știm noi nimic, ba încă am fost eu cu Dumnealui pen tîrg de am cumpărat cîte ceva ș-ar fi putut să-l oprească chear atunci. Acum nu este alta de făcut decît a nu să împotrivi unei sentinți ce vine de la cel mai înalt tribunal a/l țării, lășînd în critica oamenilor drepți de este ace/a/ sentință potrivită sau nu⁷. Tînărul Roset⁸ au venit la mine și m-au rugat pentru cumnatu/l/ său Ernest⁹ să scriu la Iași.

Eu am scris lui Kogălniceanu¹⁰ ca să mute eczilul ceva mai tîrziu în privire că cucoana lui Ernest este bolnavă acum. Dar nu cred ca să aibă vreun rezultat scrisoare/a/ me/a/. Și pe de o parte îți mărturisesc că me-ar pare bine ca giudecații să-și îndeplinească sentința fără osăbire. C/ucunul/ Gheorghii me-au trimes și o jalbă ca să o dau prefectului,

însă nu am dat-o fiindcă abie/a/ acum l-am văzut pentru întâia oară și D/umnea/lui neputînd face alta decît a urma poroncilor ce-i vin de la superiori. Ş-apoi sînt şi sîtul de a tot zice şi scrie fără ca să mi să mai fie în samă.

Imi pare foarte rău că te văd supărat atîta pentru nedreptăţi şi abuzuri şi constatez cu mîhnire că nu vrei să ții samă de timpul în care sîntem şi de timpul din care abie am eșit. Reorganizarea unei țări, eșită de ieri din gunoaiul de vacuri a fanarioșilor, să elaborează cu răspîndirea învățătorei publice, cu întocmirea năravurilor și cu practica îndelungată a acestora, iar nu dintr-o zi până în alta prin singura schimbare de persoanele ce sînt astăzi/i/ în locul celor de ieri. Fii mai drept și mai pașient, căci în sfirșit tot sîntem mult mai bine acum, de de cum eram sînt zăce ani. Și vom fi mult mai bine piste alți zăce ani. Căci este ceva ce nu poate împiedica niminea și care răzbate pîntre toate greutățile care să chiamă progres. El merge încet, dar sigur. Comparează epoca lui Ioan Sturza și astăzi de astăzi/i/ și crede în progres pentru noi, ca și pentru alții. Datoria noastră este a nu confunda persoanele cu țara și de a sluji și agiuta pe aceasta cit ne stă în putință, încurajînd în așa fel și pe alții și contribuînd în hotarile puținței la a ei treptată îmbunătățire. Căci biata fără săraca, care pe toți ne hrănește, nu trebuie să atragă ura noastră din pricină că nu poate merge înainte ca cu vaporul, cum dorește nerăbdătoarea noastră inimă, ci dinprotivă pune și va pune încă timp lung spre a suii și răzbate glodoasa chetricică politică și morală pe care ne aflăm astăzi/i/ suind-o.

Răbdare deci și unde să zmuncește inima, pre/a/ înainte cu dorințele, să o mai poprim cu mîntea și cu sînge răce să giudecăm cum trebuie a fi giudecată poziția noastră de tranziție de astăzi/i/.

Eu am zis-o : dacă s-ar putea să ne culcăm sara moldoveni și/i/a doua zi să ne trezim frantuji, ar fi bine, dar un așa fenomen în trudnica călătorie a niamurilor este piste puțință. Pentru toate aceste/a/ dar nu te amări și ai răbdarea cuvenită pentru a aștepta treptatul curs a// timpului ce aduce, după sineși, îmbunătățirile și înflorirea țărilor atunci cînd locuitorii lor contribue la aceste/a/ cu rivnă și cu înțălepciune și fără a să despera despre răutățile ce sînt neapărate într-o epocă precum aceasta ce pîtrece țara noastră.

Iată o carte lungă în care ți-am ecspus feliul meu de vedere în incunșurările de față. Rău im/i/ pare că nu te-am mai văzut o dată, unde să mai fi vorbit despre aceste/a/. Tiutiunu// ți-l voi triimete și până la revederea noastră doresc ca provedința să vă păstrează în cele mai mari a ei bunuri.

Bun prietin

C. NEGRI

BARSR., S. 25(9)/DCXLVIII. Anexă plic cu adresa : Cuconului Costache Roset la Tețcani.

1 Pentru unele date despre moșia Tisești (Tesești), vezi Constantin Andreescu, *Moșia Tesești din ținutul Bacăului*, București, 1944, 17 p. R. Rosetti afirmă că C. Rosetti-Tețcanu a cumpărat moșia Tisești la 2 septembrie 1860, dar a dat-o nestre fiicei sale Angelica, la căsătoria cu G. Aslan, după mai 1860 (*Familia*

Rosetti, I, p. 245). La 8 iunie 1865 moșia Tisești era în proprietatea lui C. Rosetti-Tețcanu. La această dată face o cerere către prefectul județului Bacău în legătură cu unele neregularități făcute de inginerul Scarlat Marini la aplicarea legii rurale (AS Galați, *Curtea de Apel Focșani*, sec. II-a, dos. 128, f. 12).

2 Nu putem preciza cine este Smaranda Sturdza, pentru că în această vreme trăiau: Smaranda Sturdza, fiica hatmanului Teodor Balș, căsătorită cu Alexandru Sturdza de la Heleșteni; Smaranda Sturdza, fiica vornicului Ion Palade, măritată cu Scarlat Sturdza; Smaranda Sturdza, născută Palade, a doua soție a lui Gheorghe Sturdza vornic; Smaranda Sturdza, născută Costandache, soția lui Alexandru Sturdza-Birlădeanu (Al. A. C. Sturdza, *Règne de Michel Sturdza*, Paris, 1907, planșa cu arborele genealogic).

Tranzacția cu Smaranda Sturdza, cu toate asigurările pe care le-a dat Negri, nu s-a încheiat, pentru că la 13 aprilie 1863 Nicolae Teodori, probabil din Iași, îi scrie lui C. Rosetti-Tețcanu că va veni la Bacău ca să se înțeleagă asupra vânzării moșiei (BARSr., S. 181(1)/DCXLVIII). Probabil că nu au căzut de acord asupra condițiilor vânzării, căci Teodori îi scrie la 9/21 august 1865 că moșia Tisești va fi vîndută la „mezat” la 1 septembrie (Idem, S. 181(4)/DCXLVIII).

3 Construcția căii ferate Tîrgu Ocna — Adjud, cu legătură spre Galați, a început după 22 iulie/3 august 1872, cînd a fost sancționată legea prin care se concesiona construcția consorțiului englez G. B. Crawley (*Istoria României*, IV, București, 1961, p. 467). Lucrările nu începuseră la 26 februarie 1874, cînd Negri îi scrie lui Al. G. Golescu să intervină pentru a grăbi efectuarea lor (P. Păltănea, *Viața lui Costache Negri*, p. 252).

4 La plecarea domnitorului Al. I. Cuza din Constantinopol, 5/17 octombrie 1860, după vizita făcută sultanului, Negri l-a însoțit în țară. Nu se știe dacă de la Galați l-a urmat pe domnitor la București sau a plecat la Iași, unde asistă la inaugurarea Universității (BARSr., ms. rom., 5748, f. 134; *Monitorul oficial Moldova*, III, nr. 4, 5 octombrie 1860, p. 13; *Steaua Dunării*, V, nr. 117, 28 octombrie 1860, p. 1). Probabil că Negri a plecat din Tîrgu Ocna „peste trei zile”, dar la 7/19 decembrie era încă la Blînzii. Domnitorul Cuza îi telegrafiază aici ca să plece imediat la Constantinopol, pentru că a sosit momentul de a acționa în vederea „realizării dorințelor noastre” (BARSr., ms. rom., 4644, telegramele din 7 și 13 decembrie 1860. Vezi și telegrama trimisă de Negri, din Galați, lui Kogălniceanu (Idem, S. 61(4)/DCCXXIV).

5 La 24 decembrie 1863 Negri era la Galați ocupat cu amenajarea interioară a unei case terminată de curînd. La această dată îi scrie surorii sale Catinca: „Tu seras contente de ta maison, qui est jolie et commode” (BARSr., S. 15(6)/LXVI; P. Păltănea, *Viața lui Costache Negri*, p. 222).

6 Gheorghe Botez semnează, la Bacău, actul unionist din 10/22 martie 1856 (*Acte și doc.*, III, p. 545), iar la 10/22 ianuarie 1859 subscrive scrisoarea adresată de băcăuanii ziarului *Steaua Dunării* prin care îl asigurau pe domnitor „că la orice împrejurare de încercări lăuntrice sau exterioare ce evenimnetele ar putea produce vreodată, acest ținut va fi unul din cele întîi a rivaliza întru apărarea tronului Vostru, întru apărarea drepturilor și a dignității patriei noastre” (*Ibidem*, VIII, p. 440-442). Pentru corespondența lui Gheorghe Botez cu C. Rosetti-Tețcanu, vezi BARSr., S. 57(1-25)/DCXLVIII).

7 Negri se referă la o sentință a Curții Princiare, al cărei conținut nu-l cunoaștem, pentru un delict de presă. La 27 iulie 1860 Curtea Princiară anunță că se amină, pentru 20 august, judecarea „cauzei de presă” deschisă de spătar Gheorghe Neculau, paharnic Iordache Popovici, Mihai Hartular, Neculai Dumitrașcu, Costachi Dimonisie, Iancu Mancăș, Teodor Gheorghiu și Iacob Tiți „alegători direcți în rezidența districtului Bacău” împotriva lui Ernest Sturza, Gheorghe Botez și Toma Răfăilă pentru un articol publicat în ziarul „Tribuna română” de la Iași (*Monitorul oficial al Moldovei*, II, nr. 236, 27 iulie 1860, p. 836). Nu au mai fost publicate în „Monitor” alte informații asupra acestui proces. Scrisoarea lui Ernest Sturdza, Gheorghe Botez și Toma Răfăilă, „delegați ai proprietarilor mici din decembrie 1858 și februarie 1859” către redactorul „Tribunei române” (Ion Ionescu de la Brad) a fost redactată la 24 aprilie 1860, la Bacău. La 12 mai 1860 cei trei „delegați” cer relații redacției ziarului asupra nepublicării scrisorii predată

la 26 aprilie. Redacția anunță că o va publica în nr. 94 al ziarului (*Tribuna română*, II, nr. 93, 22 mai 1860, p. 4). Autorii scrisorii amintesc intervenția făcută de M. Kogălniceanu, în Camera Deputaților, la 12 martie 1860, referitoare la abuzurile săvârșite la Piatra Neamț (M. Kogălniceanu, *Opere*, III, 1, text stabilit... de Vladimir Diculescu, București, 1983, p. 275-281) pentru a-l combate că propusese în Cameră validarea alegerii deputatului D. Cracte, prefect de Bacău (Ibidem, p. 284-285). Sînt amintite, apoi, „ilegalitățile” cu ajutorul cărora Dumitru Cracte a fost ales deputat în 1857, în decembrie 1858 și februarie 1859 (*Tribuna română*, II, nr. 94, 26 mai 1860, p. 3-4). La această scrisoare a răspuns, în iunie 1860, Iancu Manceaș (*Ibidem*, nr. 99, 12 iunie 1860, p. 4).

8 Este Dumitru Rosetti, fiul lui Grigore Rosetti și al Sevastiței Luca (R. Rosetti, *op. cit.*, I, p. 212-213).

9 Ernest Sturdza, fiul lui Vasile Sturdza și al Ecaterinei Balș. S-a căsătorit cu Elisa Rosetti, sora lui Dumitru Rosetti (Informație și de la Radu Constantinescu, București, scrisoare din 4 aprilie 1984). În august 1865, Ernest Sturdza era membru al Curții de Apel Focșani (ASG., *Curtea de Apel Focșani*, sec. II-a, 1865, dos. 8, f. 94). Mai târziu, în 1877, practica avocatura la Bacău.

10 Era președintele Consiliului de Miniștri în Moldova. Scrisoarea nu s-a păstrat.

VI

1861 noiembrie 8/20, Constantinopol. C. Negri către C. Rosetti-Tețcanu. Greutățile și supărările pe care le-a avut la Constantinopol, în rezolvarea misiunii sale, l-au făcut să-și neglijeze rudele și prietenii.

8 noiembrie 1861, Constantinopol

IUBITE CUCOANE COSTACHE !

Mai întâi de toate altele, trebuie să vă mărturisăsc că scrisoarea D/umnea/voastră din 26 octombrie¹ trecut, ce-am primit ieri aice, pe cit m-au mîerat, pe atîta m-au și întristat, pentru îndoala ce în e/a/ să cuprînde despre bunele relații de prietenie temelnică între noi. Eu mă făle/a/m și încă mă fălesc, nu numai că ele urmează, dar că din parte-mî nu am dat nici o pricină pentru a lor contenire. Necazurile în care mă aflu aice, în incurcăturile politice de trei ani, depărtat de țară, de rude și de prietinii mei, m-au înăcrit și pe mine, încît n-am dat lor, poate, atenția ce li să cuvine.

Aceasta provine însă numai din greutățile și supărările ci vă spun mai sus, că pătînesc aice, și din așîntirea me/a/ cătră o singură chestie², a căr/u/ia dobîndire va fi pentru neamul nostru o restatornicire a poziției ce i să cuvine, și a căr/u/ia roade tocmai mai tîrziu să vor produce.

Așa sînt lucrurile și vă rog de așa fel să le luați.

Mie mî să cuvine a vă cere ertăciune de întîrzierea ce am pus a istovi socotelele/ noastre. Dar iată că trîmet 278 galbeni care cu 29 galbeni ce am dat pe 25 ocă tiutun să fac tocmai 307 galbeni ce vă datoresc. Se vede că nici scrisoarea me/a/, nici tiutunul nu l-ați priimit pe care l-am triimis de vreo 6 luni la adresa D/omnul/ Ghiță Alevra la Galați³. L-am plătit 2328 lei, cîte 80 lei galbenul, afară de vama de la Galați. Banii vi-î trîmet tot la adresa de mai sus.

Până a ave/a/ plăcere/a/ a vă vede/a/ încă în earna aceasta, vă rog frate prețuiți-mă în arevărata me/a/ valoare. Nu mă scădeți dintr-însa și mai virtos fiți bine incredințați că vă sînt cu totul bun și devotat prietin.

C. NEGRI

BARSR., S. 25(3)/DCXLVIII. A mai fost publicată de C. Sturzu în *Moldova*, Bacău, III, nr. 137, 17 decembrie 1939, p. 4, unde nu indică cine este destinatarul. Republicată în *Curentul literar*, II, nr. 39, 31 decembrie 1939, p. 7 și *Moldova*, IV, nr. 149, 17 martie 1944, p. 4, da data aceasta indicînd destinatarul. Este eronată afirmația lui C. Sturzu din *Curentul literar*, că Negri se înrudea cu C. Rosetti-Tețcanu.

1 Această scrisoare nu s-a păstrat.

2 Se referă la activitatea desfășurată pentru recunoașterea Uniunii definitive.

3 Ghiță Alevra, unionist gălățean (*Acte și doc.*, IV, p. 1016-1018). În iunie 1862 era casier la Prefectura ținutului Covurlui (ASG., *Tribunalul Covurlui*, tr. Iași, 1862, dos. 2, f. 12).

VII

1861 decembrie 17/8 ianuarie 1862, Tîrgu Ocna. C. Negri către C. Rosetti-Tețcanu. Îl îndeamnă să treacă peste toate răutățile pe care le fac cei ce lucrează „pentru cauza lor“, dreptatea și progresul nu se pot instaura pe dată.

Ocna, 27 decembrie 1861

IUBITE PRIETINE CUCOANE COSTACHE,

Toată greșala D/umnea/voastră, în timpul cel de pe urmă al împrejurărilor politice din țara noastră, au fost că or/i/ce ați lucrat în mijlocul lor au pornit din inimă, ca cînd ați fi avut a face numai cu oameni ai cauzii publice lipsiți de or/i/care interes personal și fără nici una din patimile acele care la asămînea vremi să dezvălesc în fiecare, cu atît mai multă tărie, cu cît ele au ele au fost pînă atuncea înădușite. Omul deste om în toate țările s/i/ în toate timpurile. La rari epoce și într-un grad de mare dezvălire morală, această ființă numai să leapadă de patimile ce chear firea au pus într-ânsa. D/umnea/voastră/ lucrînd cu inima pentru cauza lor, de la sineși/ să înțelege că au trebuit să fiți biruiți în nepotrivită minoritate, unde cei puțini ca D/umnea/voastră să află în fața celorlalți care fac marea mulțime.

În scurt ați luat lumea noastră nu cum este, decît cum trebuie să fie, greșală care v-au adus la dezgustul și atonia unde sînteți acum.

Eu dinpotrivă, întimplîndu-să a vede/a/ pe teatruri mai mari, decît al țării noastre, patimile omenești, a căroră furie nu înțelepciunea celor puțini, ci numai vremea potoale, m-am retras din năvălirea lor, nu am zis nimăruia nimic, știînd că în vremi de tulburări și prefaceri politice și sociale, nime nu este ascultat. Torentul cînd să răpede din munte, nici stîncile nu-l pot opri — ci după ce își varsă tot duimul de ape furioasă, apoi să liniștește de la sineși și unde era adîncime și primejdie, rămîne liniște și pietre uscate.

Noi nu trebuie să luăm țara noastră altfel de cum este — și dacă e/a nu este în zilele noastre cum noi dorim, va ajunge acolo la generațiile viitoare, Viața unei nații este lungă și progresul ei să îndeplinește cu veacurile nu cu anii.

Tot meșteșugul, deci, stă într-aceasta ca cineva, nici în viața publică, nici în ce/a/ privată, să nu ceară de la împregiurări și oameni mai mult decât să poată de la ei dobîndi și să nu fie aici cu un v/e/ac înapoi, dar nici cu un v/e/ac înainte. Într-aceasta stă după părerea me/a/ toată înțălepciunea vieții.

Cucoane Costache, tiutiunul D/umnea/voastră l-au adus la Galați vataul, dar cu floarea pierdută de multa șidere la umezeală în vamă pe malul Dunării. Cît pentru grupul¹ cu bani și scrisoarea me/a/, telegrafiînd la Galați sameșului², în lipsa sa, am priimit de la fratele/le/ său depeșa ce vă alăturez³. Acum îi scriu ca să-m/i/ dei relație lămurită despre bani, pentru care im/i/ pare mai rău că nu i-ați priimit împreună cu scrisoarea me/a/, decât chear de i-aș pierde. Totdeauna de cîteori mi-ați scris v-am răspuns. Cu triimiterea tiutiunului iarăși v-am scris, dar să vede că nu ați priimit nimic. Răbdare, nădejde și filosofie.

Doresc foarte să vă văd și dacă cumva, fiind mai tînăr și mai voinic decât mine, ați vroi să faceți o preumblare pînă aice⁴, sorimea Catinca și cu mine v-am rămîne foarte îndatoriți de a vă vede/a/ c-un ceas mai înainte în modesta noastră mică lăcuință. Mă veți găsi ceea ce pururea am fost pentru D/umnea/voastră un bun și adevărat prietin.

C. NEGRI

BARSR., S. 25(4)/DCXLVIII.

1 grup, „sac cu bani, sigilat“.

2 Gheorghe Alevra.

3 Scrisoarea nu s-a păstrat.

4 După ce a obținut firmanul pentru recunoașterea internațională a Unirii administrative și legislative, emis la 22 noiembrie/4 decembrie 1861 și l-a trimis în țară, prin Theodor Callimachi, Negri părăsește Constantinopolul la 2 decembrie. A călătorit cu vaporul pînă la Sulina și apoi și-a continuat drumul pe uscat, prin Ismail, spre Iași. După ce i-a prezentat domnitorului noi amănunte din marea dispută diplomatică pentru Unire, Negri a plecat la Tîrgu Ocna (BARSR., *Arhiva Cuza*, I, f. 269-270 v; *Românul*, V, nr. 338, 339, 4-5 decembrie 1861, p. 1061). A rămas în țară pînă la mijlocul lui martie 1862. La 1/13 aprilie 1862 era la Constantinopol (*Alexandru Ioan Cuza și Costache Negri. Corespondență*. Text ales... de Emil Boldan, București, 1980, p. 271; *La Voix de la Roumanie*, II, nr. 17, 8 mai 1862, p. 68).

VIII

1862 ianuarie 1/13, Tîrgu Ocna. C. Negri către C. Rosetti-Tețcanu. Mulțumește pentru urările ce i-au fost trimise cu ocazia Anului Nou.

1 ghenar 1862, Ocna

IUBITE CUCOANE COSTACHE,

Pre/a/ mulțumim, sora me/a/ și eu, pentru prieteneștele heretisiri și vă rugăm și di la noi tot asăminea să priimiți.

Vă vom aștepta pe vineri sau sîmbătă cu ce/a/ mai mare plăcere. Im/i/ pare numai rău că m-am hărduit într-atîta, încît cînd chic undeva, mai ales iarna, apoi parcă nu mă mai pot mișca.

Vă așteptăm cu bucurie și vă rămînem, soră-mea și eu, buni prietini.

C. NEGRI

BARSR., S. 25(10)/DCXLVIII. Anexă plic cu adresa : Cuconului Costache Roset Tețcanu. La Tețcani.

IX

(Fără dată, Tîrgu Ocna)¹. C. Negri către C. Rosetti-Tețcanu. A fost să-l întîmpine pe domnitorul Alexandru I. Cuza la Fălticeni. Să se grăbească să-l viziteze, căci pleacă la Constantinopol.

CUCOANE COSTACHE,

Ce ți-au spus Domnul Răfăilă² este prea adevărat. În loc să mă odihnesc acasă, am fost silit să mă duc înaintea lui Vodă la Fălticeni³ și pe de altă parte am numai doi cai buni pentru căruță, numai cu care acum nu mai pot umbla, căci m/i-au agiuns vrîsta. Aceste/a/ sînt pricinile pentru care șad acasă.

Dar Dumneata că ești mai tînăr și ai cai mai mulți, ce tot stai închis în casă și nu mai vezi pee nime/ni/? Dacă te-au aruncat soarta între oameni, trebuie să trăești cu dînșii și în mijlocul lor. Eu sîmbătă mă pornesc la București și de acolo la Țarigrad⁴. Deci di vrei să-m/i/ faci plăcerea a veni să mă vezi, apoi grăbește-te și te vom priimi cu toții cu mare mulțămire. Căci aici sîntem mai mulți. Este Cucoana Margheoala Negre⁵ cu tustrele fetele, Vasilică cu Josefina⁶ și nepoata Zmaranda⁷. Fiica și ginerele Dumitale⁸ iarăși sînt deci la noi.

Spre curîndă revedire rămîindu-ți bun prietin,

C. NEGRI

BARSR., S. 25(5)/DCXLVIII. Anexă plic cu adresa : Cuconului Costache Roset.

1 Scrisoarea s-ar putea să fie din anul 1863, pentru că la 13 mai domnitorul Al. I. Cuza trece prin Fălticeni (ASB., *Microfilme, Franța*, rola 44, f. 36, Tissot către Drouyn de Lhuys), iar la 6/18 mai 1863, Negri îl anunță, din Tîrgu Ocna, pe Baligot de Beyne că va pleca „peste cîteva zile“ la București. BARSR., *Arhiva Cuza*, I, f. 367-368). Vasile Costăchescu afirmă că domnitorul Al. I. Cuza a vizitat orașul în două rînduri : la 30 mai 1860 (la această dată Negri era la Constantinopol. *Monitorul oficial al Moldovei*, 1860, nu dă nici un fel de relații asupra acestei vizite) și în 1864 (*Istoria orașului Folticeni*, Fălticeni, 1941, p. 226). Arthur Gorovei (*Folticeni*, Fălticeni, 1938) nu amintește aceste călătorii.

2 Toma Răfăilă a desfășurat activitate unionistă, la Bacău, în timpul alegerilor pentru Adunarea ad-hoc. A fost în corespondență cu C. Rosetti-Tețcanu (BARSR., S. 15/DCXLIX ; S. 148(1-5)/DCXLVIII).

3 Vezi nota 1.

4 Negri a plecat din Tîrgu Ocna după 6/18 mai 1863 și a rămas la București pînă la 9/21 iunie cînd a plecat la Constantinopol (P. Păltănea, *Viața lui Costache Negri*, p. 218-219).

5 Maria Crupenschi căsătorită ou Nicolae Negre în jurul datei de 23 noiembrie 1825 (ASB., *Doc istorice*, CLXXXV/325). Au avut trei fiice : Catinca, Profira și Zulnia. Vezi P. Păltănea, *O spiță genealogică necunoscută a familiei lui Costache Negri*, în *AIIAI*, XX. 1983, p. 295.

6 Vasile Romalo cu soția sa Josefina, fiica lui C. Negri.

7 Fiica Catincăi Negri și a lui Vasile Rosetti-Pribești. S-a născut la 15 decembrie 1831 (BARSR., *Arhiva C. Rosetti-Tețcanu*, II, Acte, 1) și s-a căsătorit cu Mihail Jora la 12 februarie 1850 (ASI., Tr. 1750, op. 1984, dos. 788, f. 361; R. Rosetti, *Familia*, I, p. 126, 188).

8 Angelica, fiica lui C. Rosetti-Tețcanu și a Angelicării Moser, cea de a doua soție. S-a căsătorit, după mai 1860, cu George Aslan (R. Rosetti, *Familia*, I, p. 215, 245). Au divorțat la 15 septembrie 1871.

X

(1867, înainte de 9 decembrie)¹. C. Negri către C. Rosetti-Tețcanu. După Anul Nou îi va face o vizită.

IUBITE PRIETENE CUCOANE COSTACHE,

Cu ce/a/ mai mare plăcere am primit scrisoarea D/umnea/voastră.

Văd că nu mă uitați și-mi pare pre/a/ bine de bunul și prietenescul D/umnea/voastră suvenir.

Voi veni numaidecît să vă văd după Anul nou. Mai înainte nu pot fiindcă vreau să să mă duc la Bacău să văd pe cumnatul Vasile Sturza și pe fiica sa Maria² care se mărită. Iar de acolo, apoi, viu la Tețcani, unde vom pitrece împreună mai multă vreme — despre care lucru am și eu cea mai mare dorință.

Până atunce te îmbrățoșez prietenește și-ți rămîn ca totdeauna vechi și bun prietin.

C. NEGRI

BARSR., S. 25(6)/DCXLVIII. Anexă plic cu adresa: Cuconului Costache Roset. La Tețcani.

1 Scrisoarea nu este datată. Maria Sturdza s-a căsătorit la Bacău, la 9 decembrie 1867. Informație la Radu Beldianu, București. Scris la 8 oct. 1984.

2 Maria este fiica lui Vasile Sturdza și a Ecat. Balș. S-a născut în 1843 și a murit la Răcăciuni. S-a căsătorit cu Alexandru C. Sturdza de care a divorțat. S-a recăsătorit, la Bacău, la 28 mai 1872, cu George Aslan, fiul lui Costache Aslan și al Elizei Opran. Acesta fusese căsătorit cu fiica lui C. Rosetti-Tețcanu, Angelica, de care a divorțat la 15 septembrie 1871 (Informație de la Constantin Th. Ciobanu, Gh. Gheorghe-Dej, scrisoare din 23 ianuarie 1984). Maria Sturdza a divorțat de George Aslan la 21 octombrie 1887. Al. A. C. Sturdza (*Régne de Michel Sturdza*, Paris, 1907, Tabla genealogică) indică numai căsătoria cu George Aslan. Au avut trei fete: Eliza, căsătorită cu P. Greceanu, Zulnia cu Gheorghe Grant și Ecaterina cu Van Lieves Wilkao.

XI

1869 ianuarie 2/14, Tirgu Ocna. C. Negri către C. Rosetti-Tețcanu. Mulțumește pentru urările trimise. Când va putea, va veni să-l viziteze.

2 ghenar, Ocna

IUBITE PRIETINE CUCOANE COSTACHE,

Iată-ne ajunși și la alt an, piste toțicealalți. Dee Domnul ca în cursul lui să fim în viață și sănătate cu frații și prietenii noștri împreună. Si să putem vede/a/, cit despre țeara noastră, că cei care o cirmuesc și-au mai plecat capul, din înalta politică de pe-n vârful norilor, către pământ jos, unde să mai vede ce ne trebuie și pe aice.

Să avem deci nădejde și răbdare! Nu-ți mai spun cită plăcere am avut văzînd că sint unul dintr-acei pe care nu-i uiți și-ți mulțămesc din tot sufletul de prieteneasca aducere aminte.

Cînd voi mai pute/a/ iar viu să mă mai răsufli vro două, trei zile la Tețcani, iar pînă atunci îmbrățișîndu-te, îți rămîn, ca totdeauna, bun și sincer amic.

C. NEGRI

BARSR., S. 25(7)/DCXLVIII. Anexă plic cu adresa Cuconului Costache Roset Tețcanu. La Tețcani. Publicată, cu greșeli, și fără indicarea depozitului, de Eugenia Tudor Anton, George Enescu și refuzul înstrăinării, în *Viața românească*, XXXIV, 1981, 8, p. 17.

XII

/Fără dată, Tîrgu Ocna/. C. Negri către C. Rosetti-Tețcanu. Îl invită la Tîrgu Ocna. Petrecînd cîteva zile împreună va mai uita din necazurile pe care le are.

Marți s/e/ara, Ocna

IUBITE PRIETINE CUCOANE COSTACHE,

Văzut-am și înțales cele ce-m/i/ scrii despre tristeța în care te au vremea de față. Însă să ne mîngliem cu așteptarea înfloririi și căldurii primăverii viitoare ce provedința au dat-o de vine după veștețirea și răfala naturii ca cu atîta mai mult să să prețuească. Fără leac și nădejde este răfala anilor care după sineși nu mai are alta decît ghița mor-mîntului.

Și totuși omul să face și cu aceasta încă mai tristă idee. Dar fiindcă omul este soțiabil de firea lui și are nevoie di tovărășie mai virtos la ciasuri negre, apoi fără altă tărăgănare puneți doi cai la căruță și aגיעe prietinește aice la casa me/a/, ca la un bun frate, ca să ne mai pitrecem vremea împreună și să izgonim uritul cit vom putea mai mult. Acest leac ță-l propun cu aceasta ca să nu dai greș. Și deci ti aștept cu cit mai curînd.

Mulțămire pentru comisioane și prietinie frățească.

C. NEGRI

BARSR., S. 25(11)/DCXLVIII.

XIII

/Fără dată, Tîrgu Ocna/. C. Negri către C. Rosetti-Tețcanu. Îl invită să vină la Tîrgu Ocna împreună cu fiica sa Angelica.

Sîmbătă s/e/ara, Ocna

IUBITE PRIETINE,

Te aștept mîini cu ce/a/ mai vie plăcere împreună cu sorămea Catinca, care te roagă să aduci și pe duduca Angelica¹, dacă va fi acasă.

Spre plăcuta revedere de mîini rămîindu-ți ca totdeauna sincer și bun prietin.

NEGRI

BARSR., S. 25(12)/DCXLVIII. Anexă plic cu adresa : Cuconului Costache Roset. La Tețcani.

¹ Expresia „duduca Angelica“ ar pleda pentru datarea scrisorii înainte de mai 1860, cînd Angelica se căsătorește cu G. Aslan.

COSTACHE NEGRI
SCRISORI CĂTRE C. ROSETTI-TEȚCANU

R é s u m é

La correspondance du C. Negri avec C. Rosetti-Tețcanu, dont les idées plus importantes sont relevés dans cet article, enrichi, avec une multitude de détails inconnus jusqu'au aujourd'hui, la connaissance de la vis publique et private de ces deux amis, patriots capables, dévotés à la cause de émancipation politique et sociale du peuple roumain.